

IV. ÉVES TANÁRJELŐLTEK TAPASZTALATAI A NAPKÖZI OTTHONRÓL

1982-ben érdeklődtünk első ízben hallgatóinktól a 8. félévben az egy hónapos külső iskolai gyakorlat után közvetlenül, hogy milyen élményeket gyűjtöttek a napközi otthoni nevelőmunkáról. Kritikai észrevételeikre, jó szándékú elképzeléseikre már akkor is felfigyeltünk, ezért 1989. február végén ismét elhatároztuk a hallgatói tapasztalatok összegyűjtését.

A vizsgálódás területe adott volt, mégpedig az intézményünk 5 beiskolázási körzete: Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Pest és Szolnok megye.

Az egy hónapos külső tanítási gyakorlatról megérkezve a hallgatóktól egyszempontú, „Tanárjelölt szemmel a napköziben” címmel fogalmazást kértünk. Arra voltunk kíváncsiak, hogy az általános iskolában végzett tanítási gyakorlat szerves részeként hogyan oldották meg a napközi nevelési gyakorlatot. A 85 értékelhető írásos választ az alábbi csoportosításban elemeztük, dolgoztuk fel:

A napközi otthon helye az iskola helyi rendszerében

A napközis munkaközösségek önállóbb gazdáivá váltak az iskolai napközis életnek. A tanárjelölteket szívesen fogadták. A szervezeti keret alapján a tanulási és szabadidős foglalkozásokban vonták be őket. Szaktárgyi ismereteiket tudták hasznosítani a legeredményesebben. A tanulmányi munka során a felzárkóztatás, a gyakorlás, az ellenőrzés, számonkérés variánsai jelentettek hatékony sikerélményt. Figyelemre méltó kritikái észrevételeik közül néhányat szó szerint kiemelünk: „Nehezíti a tartalmi munkát, hogy még mindig túl sok tanuló van egy csoportban.” „A heterogén csoportokban gondot jelent a tanulásrányítás, a segítség módja, valamint túl hosszú és fáradságos a tanulási idő.”

A napközi otthon tárgyi és személyi tényezőiről

A demográfiai hullám következményeként valamit javult az iskola és a napközi otthon tárgyi feltétele. A lakásnapköziben és a tanteremben az otthonosság jellemző. Gazdagodott az audiovizuális eszközökkel való ellátás, rendelkezésre állnak több helyen a tornatermek, sportpályák, sportudvarok, valamint az infrastrukturális intézmények. A szélsőséges negatív helyzet is néhol még megtalálható. pl. kevés a szabad levegőn való tartózkodás, sokat ülnek az iskolapadban, keveset mozognak, játszanak. Örömmel vették észre a napközis nevelő szakmai felkészültségét, következetességét, az erkölcsi, esztétikai programok előtérbe kerülését is

kiemelték. A napközis nevelő mindennapi munkáját neheznek találják: „A fáradt gyerekekkel nehéz a bánásmód”; „A szokások kialakítását a fluktuáció akadályozza”. Találkoztak hallgatóink ideggyenge, túl fáradt nevelővel, elég sok képesítés nélküli nevelővel, és olyanokkal, akik egymás között inkább trécselnek, a gyerekeket büntetik, tiltják, különösen akkor, ha nem egyezik a tanuló véleménye az övékével.

Az önálló feladatvégzés

A hallgatók tevékenységi formája a tanulási foglalkozásba való bekapcsolódás. Egyéni korrepetálással segítették a rászoruló, gyenge előmenetelű, önállótanulókat. Az ismeretek megértéséhez sokféle szemléltető eszköz, türelmes magyarázat útján jutottak el. Az egyéni számonkéréssel, ellenőrzéssel több lehetőséget kaptak a tanulók megismeréséhez.

Általános véleményük, hogy nagyon sok idő fordítanak a tanulásra, amelynek hatékonysága nem egyenes arányú. Kevesellik viszont a hasznos szabadidős foglalkozásokat. Néhányan tartottak tornatermi sport- és játékfoglalkozásokat. Vetélkedőt szerveztek, farsangi álarcot készítettek, üzemlátogatásra, könyvtári foglalkozásra, moziba kísérték a gyerekeket. A kulturális seregszemlére ötleteikkel segítették a sok színű gyermeki tevékenységet. Kritikusan ítélték meg, hogy időhiány miatt a tervezett szabadidős tevékenységeket sok helyen elhagyták velük a nevelők.

Kritikai észrevételek, javaslatok

Többen megállapították a napköziről, hogy inkább tananyag-, ismeret- és nem gyermekcentrikus. A délelőtti „iskolás” hangulat folytatódik délután a napközi otthonban. Túl szigorú légkör uralkodik, sok a kötöttség és beszabályozottság. Ugyanolyan megterhelésű, mint délelőtt. Előfordul, hogy a kevésbé eredményes tanítás miatt a napköziben újratanítás folyik, vagy az ellenkezője: nem készülnek el a házi feladattal. A napközis nevelő feladata olykor leszűkül a megőrzésre és a formális ellenőrzésre. Hiányolják, hogy nincs összhang, eredményes, folyamatos együttműködés a szaktanárok, tanítók, osztályfőnökök és a napközis nevelők között.

Néhányan örömmel állapították meg, hogy a jó és otthonos légkörű napközi egészen más világ, szinte pillanatok alatt a tanulóból gyermek lesz. A gyermekek önállóbbak, kötetlenebb munka folyik a tanítási óránál, mégis fegyelmességi tapasztalatot. Sok alkalom adódik az egyéni bánásmódról, sokat beszélgethettek a tanulókkal. Merész, szabad fantáziával dolgoztak az új, alkotói feladatokon. Gondosan ügyeltek a tanuló egészségére, esztétikus, tiszta környezetére is.

Leírták azt is a hallgatók, hogy az iskolák

egybehangzó véleménye szerint, a térítési díjak felemelése veszélyezteti az elszegényedett szülőket, és kivonja az étkezésből — és napközis foglalkozásból a rászoruló tanulókat.

Sokan szóvá tették azt is, hogy a kétnapos napköziben való foglalkozás kevés, mert a személyiségfejlesztő munkába csak éppen „beleköszölhettek”. Kevés az idő a szokások kialakítására, az értékelési rendszerek megismerésére, jártasságok, készségek fejlesztésére stb.

Most is akadt néhány hallgató, mint a 15 év alatt több alkalommal, aki fölöslegesnek tartja az alsós gyermekekkel való foglalkozást, az alsós gyermekek megismerését, mondván, hogy ők felső tagozatos tanári képzését kapnak.

Végül, jóleső érzéssel olvastuk azokat a véleményeket, amelyek a *napközis nevelő tanárszak* bevezetését sürgetik a nappali tagozaton, 3. kiadású szakként, illetve találkoztak kint az iskolában olyan nevelő tanárokkal, akik főiskolánkon a 6. éve folyó levelező tagozaton a napközi szakot elvégezték. Ők azok, akik nem akarják elhagyni a napközis pályát. Szívesen vállalnak munkaközösségvezetői megbízatást, és a tartalmi munka megújítását.

DR. KOVÁCS JÓZSEFNE
DR. SZABÓ G. MÁRIA

SCHIRILLA GYÖRGY: VEGETARIÁNUS- KÖNYV. HOGYAN VIHETJÜK LEGTÖBBRE AZ ÉLETBEN?

Szokatlan, de talán megbocsátható, hogy szubjektív vallomással kezdem ezt a könyvismertetést.

Teljesen véletlen, hogy egy születésnapjára öszszejövetelen kedves barátom arról beszélt: attól érzi magát ilyen jó, azért ilyen jókedvű, mert „több mint fél éve nem eszik húst, és undorodik az alkoholtól”. Szinte egyszerűen kérdeztük tőle: Hogyan csináltad mindezt? — Elolvastam „Schirillagyuri” harmadik kötetét is, a Vegetariánuskönyvet, és úgy éreztem: nincs más választásom! Vegetariánus leszek — mondta mély meggyőződéssel.

Szégyen, nem szégyen, az előző két Schirilla György-könyvet — Egy távfutó vallomásai és A legnagyobb hazugság címűt — sem olvastam. Mintegy büntudatból, másnap elindultam megvenni a Vegetariánuskönyvet. „Véletlenül van még egy” — mondta az utcai könyvtáros néni. Újabb véletlen...

Amikor el kezdtem olvasni, még nem terveztem, hogy írok róla. De amikor a végére értem: úgy éreztem: ezt a könyvet minél több pedagógusnak el kell olvasni! Ezért az már nem véletlen, hogy a lap olvasóinak figyelmébe ajánlom e kötetet. Előrebocsátva Soós Péter előszóban megfogalmazott ajánlását. Schirilla, ez az érdekes, fanatikus és nem mindennapi ember: „Egy életforma lehetséges módjait tárja elénk, nem kizárva annak lehetőségét, hogy ki-ki testresza-

bottan magáévá tegye... egy magánember — nem tudós, nem orvos, nem biológus — tárja elénk a véleményét és a tapasztalatait.

Jogunk van elfogadni és nem elfogadni, vitatkozni vele, ami egyébként a szerző célja is.”

Magam a recenzio megírásával nem a „dögevésről való leszokásra” szeretnék serkenteni. Sokkal inkább a szerző több, az egészséggel, élet- és munkakedvével, az emberi kapcsolatokkal összefüggő állásfoglalására, gondolatatorára szeretném felhívni az olvasók figyelmét.

Ezért is van az, hogy több „speciális” fejezetre csak jelzészserűen térek ki.

Ezek: A vegetariánizmus; A vegetariánizmus és a vallás; Reformtáplálkozás — táplálkozási reform; Kálium az élet sója.

A fentiekből néhány gondolat: „A húsevők ingerültek, idegesek, bosszúsak a táplálkozás előtt. Étkezésük után lusták, tunyák, bágyadtak. Emésztési lázuk van. Mindez nem mondható el a növényevőkről és gyümölcs-evőkről. Tudjuk, hogy milyen vígan poroszkál a ló az abrakolás után. Némi zabmennyiség elfogyasztása következtében csak nő a mozgásigénye. A gyümölcs-evő majom vígan ugrál ebédje után. A vegetariánus ember is teljes munkaerővel és kedvvel dolgozik ebédje befejeztével. Nem ilyen az ember közérzete a bő húst és zsíros ételeket tartalmazó ebédje után. Bágyadtság, lomhaság, a csömör érzése jelentkezik. Fekete kávé, bor, vagy cigaretta kell ahhoz, hogy a normális tevékenység zökkenőmentes legyen, és az illető mozogni, dolgozni tudjon.” (21. oldal)

Mielőtt azonban valaki „sértődötten” visszautasítaná a fentieket, érdemes visszakanyarodni a szerző előszavához, melyben így ír: „A vegetariánizmus nem vallás, nem szekta, annál inkább a természeti törvényeken alapuló *életforma*!” (10. oldal) Majd a vallással kapcsolatos fejezet végén az alábbiakról tesz tanúbizonyságot: „Vegetariánus és húsevő, ateista és hívő kizárólag csak a *másik ember életfelfogásának tiszteletével* érheti el saját boldogságát és boldogulását.” (47. oldal)

A könyv közel 300 oldala szinte megszámlálhatatlan információt, érdekességet közöl, értékes élettapasztalatokat közvetít — nagy nehézség elé állítva azt, aki arra vállalkozik, hogy kiemeli a legmegszívlelendőbbeket.

Nézzünk néhány ilyen „megszívlelendő” tanácsot, javaslatot!

„A helyes táplálkozás fontossága” című fejezet fő gondolata:

„Sajnos, még napjainkban is elsősorban az tapasztalható, hogy a táplálkozás fontosságának tudata nem alakult ki kellően az emberiségben... Az ésszerű táplálkozás lehet az, mely elsősorban elősegítheti a tartalmas, hosszú, alkotó életet, ezért jelentőségét nem szabad elbagatelizálnunk. Nekünk, magyaroknak, egyáltalán nincs könnyű dolgunk e téren, mert hagyományaink a negatívumokat erősítik.” (87., ill. 91. oldal)